

CIRIL BERGLES

TVOJA ROKA
NA MOJEM ČELU

Ciril Bergles
TVOJA ROKA
NA MOJEM ČELU

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

821.163.6-1

BERGLES, Ciril

Tvoja roka na mojem čelu / Ciril Bergles. - Ljubljana : Družina,
2006. - (Zbirka Sidro ; 30)

ISBN 961-222-620-2

226948096

Na naslovnici:

Mojca Sekulič Fo, *Tvoja roka na mojem čelu*, 2006

Vsaka pesem, posredno ali neposredno, išče Boga.

DÁMASO ALONSO

*Jezus je rekel: Iščočí naj se ne ustavi, dokler ne najde,
ko bo našel, bo zmeden, ko bo zmeden, se bo čudil
in bo vladal nad Vsem.*

TOMAŽEV EVANGELIJ, LOGION 2

OB TVOJEM VODNJAKU

*Stojim ob Tvojem vodnjaku,
žejen in razdvojen.
Strah me je spustiti se
v njegove globine.*

*Ko bi lahko stopil vanj,
bi pil iz Tvojih ust
in bil eno s Teboj
in eno s samim seboj.*

*Zakaj ločen od Tebe
sem ločen od sebe
in sem poln teme.*

NERA IZPOPOLNITVE. O RELIGIOZNI POEZIJI CIRILA BERGLESA

Pesmi, ki jih je Ciril Bergles zbral v to zbirko, so v sodobni slovenski poeziji nekaj redkega: so predvsem in v prvi vrsti pesmi o iskanju Boga. So eksplicitna poezija o Bogu, o religioznem iskanju in najdevanju Boga, in hkrati vendar poezija, ne le ritmizirana meditacija. Berglesova poezija o Bogu je pesniško zvoneča tišina, ki veje iz meditativnega doživljanja lastnega bivanjskega obzorja z gledišča božje bližine, njegovega sijaja in luči, in z gledišča božje oddaljenosti, skritosti, nedostopnosti. Le malo je pesmi v slovenski literaturi, ki se vzpenjajo neposredno na ta najvišji vrh, k najvišjemu „predmetu“ poezije, misli in vere – k Bogu – in pri tem ostanejo poezija. Bergles se v svojih najboljših pesmih bliža temu vrhu, ki je prav gotovo tudi vrh njegove poezije.

V svojih pesmih o iskanju in odkrivanju Boga Bergles le redko omenja vero; svojo vero poimenuje z besedo upanje. Upanje se pri njem občasno prepleta z dvomom, z nihanjem, ki pogosto spremlja iskanje Boga. Toda, najsi bo dvom ali občutek božje bližine, iskanje Boga je osnovno gibalno in navdih teh pesmi, kar povedo že besede španskega pesnika Dámasa Alonsa, ki si jih je Bergles izbral za uvodni motto.

Za celoten značaj Berglesovih pesmi o Bogu, za ves razpon njihovih razpoloženj pa je značilno neko zelo določno razmerje, prav določna posebnost, ki je lapidarno strnjena v zadnji kitici uvodne pesmi:

*Zakaj ločen od Tebe
sem ločen od sebe
in sem poln teme.*

Eno s teboj in eno s samim seboj – to je osnovni zven te uvodne pesmi, ki intonira celotno zbirko. Tu je Bergles izrazil svoj neposreden intuitiven uvid nadvse pomembne življenjske resnice: bližanje Bogu in stik z njim pomeni za človeka tudi najdenje in uresničenje samega sebe. Nedvomno je pesnik mislil izključno na svoje osebno doživetje ločenosti od Boga, ki ima za posledico izgubo tistega resničnega, pravega „sebe“. Toda hkrati je s temi verzi izrazil globoko resnico, položeno v človekovo naravo: da je človek ustvarjen po božji zamisli, da preprosto je božja zamisel in stvarjenje, in da mora to zamisel o sebi uresničevati kot resničnega „sebe“. To idejo je izrazil renesančni mislec Nikolaj Kuzanski v tehle po pravici znamenitih stavkih:

„Kako mi boš sploh dal sebe, če ne boš obenem mene samega dal meni? Ko tako molčim v tišini zrenja, mi ti, Gospod, odgovarjaš globoko v notranjosti mojega srca: 'Bodi svoj, in jaz bom tvoj.'"

O Gospod, milost vse sladkosti, v mojo svobodo si položil, da sem svoj, če le hočem. Če nisem svoj, ti ne moreš biti moj. Svobodo postavljaš kot nujno potrebno, ker ti ne moreš biti moj, če nisem jaz svoj in ker si to položil v mojo svobodo, me ne siliš, ampak čakaš, da izberem biti svoj.

Zdaj vidim, da bom sam svoj, svoboden in ne suženj greha, če bom poslušal tvojo besedo, ki ne odlaša govoriti v meni in ki neprestano sveti v mojem razumu. Moj boš in dal mi boš gledati svoje obličje. In tedaj bom rešen.¹

Ti stavki slavnega renesančnega humanista nosijo v svojem slovesnem miselnem hodu zelo sorodno izhodiščno doživetje, kakor zveni iz uvodne pesmi te knjige. Razlika je predvsem v tem, da pesnik govori iz zelo osebne perspektive: spominja se svoje žive otroške vere, tiste svetle edinosti

¹ Nikolaj Kuzanski: *O božjem pogledu*. Sidro 6, Družina 1997, str. 23. Prev. Ksenja Geister.

z Bogom, ki mu je dajala občutje tako intenzivnega in globokega življenja, ki z edinstveno svetlobo ožari otroštvo in ki mu je v poznejših letih ostala več kot le dragocen spomin: nedoseženi ideal. V pesmi odsevajo poznejši dvomi, opustitve, stanje ločenosti od Boga in nazadnje ločenost od samega sebe, kar izraža zadnji verz: in sem poln teme.

Toda tema ne more biti zadnja beseda življenja. Nekje v knjigi Bergles postavi na plan metaforo „kozmolška konstanta“, ki prihaja iz astrofizike in naj bi kot hipoteza pomenila, da je vesoljstvo uravnano po neki neuničljivi konstanti, ki bo kljub kaosu – kljub zlu, zmedi in praznoti – na koncu prevladala in ohranila v stvarstvu skladje, vesoljno harmonijo.

Zaradi tega zadnjega vzroka se človek, ki izreka Berglesovo pesem, vedno znova napoti k očiščenju, k redu, k Bogu. In tako naposled zares pride k sebi. K resničnemu sebi. Pot do sebe tako ostaja vedno ista. In vedno odprta. Neskončna pot.

To je notranji, vezni aksiom prve Berglesove pesmi v tej knjigi. Naslednje pesmi govore, kako je to pot izkušal.

Bergles v svoji poeziji, ki pot iskanja „opisuje“, nenehno kliče Boga, venomer ga ogovarja, po človeško misli in pričakuje, da se mu bo Bog oglasil, se na neki viden način pokazal – kot neka bližina, ne kot temno, strašljivo boštvo. Ena od njegovih pesmi o luči – tako mi je povedal Ciril v nekem pogovoru – izhaja iz reminiscence na otroštvo: v mesečni noči je včasih šel za hišo v breg in izjemno močno čutil in želel: če si in ker si, Bog, daj mi neki znak, da si, razodeni se mi.

To živo, preživo otroško hrepenenje je dobilo svoj odgovor pozneje: pot k Bogu in naposled k sebi poteka skozi

resnični, časni svet. Skozi svet ustvarjenih bitij. Bergles jim je predan, ker čuti, da mu govorijo pomembne stvari: spoznavanje lepote in harmonije sveta se Berglesu odkrije kot način božje navzočnosti, odtod verzi: 'če bi dvignil kamen', bi bil tu, 'če bi razklal les', bi Te našel tudi tam. Zato se večkrat ustavlja ob njih: ob drevesih, kamnih, pticah ... V pesmi Pot do tebe pravi naravnost: „moj um ljubi majhna vprašanja“, ljubi drobne stvari, kajti slutiti, da se v njih globočini skrivajo velike skrivnosti. Skromne vsakdanje resničnosti ni mogoče preskočiti, ker v nji odseva veličina Stvarnika. Vse to nas živo spominja na znamenito vrstico iz sv. Pavla (Rim 1,20): „Kajti od stvarjenja sveta naprej je mogoče to, kar je v njem [v Bogu] nevidno, z umom zreti po ustvarjenih bitjih: njegovo večno mogočnost in božanstvo.“

Berglesova pesniška intuicija gre naravnost k temu jedru stvari: v svoji samoti je očaran od dobre preprostih ustvarjenih bitij, iz njih izžareva njihova ustvarjenost, razodeti božji dotik, kakor nevidna svetloba, o kateri govori čudovita pesem Svetloba v stvareh ... Je kakor nevidna, „temna“ snov – spet ena od hipotez iz astrofizike – ki vzdržuje vsa bitja, vse vesolje, da se ne razblini v nič.

Ena od pesmi, ki so notranje lepe od tega sijaja, je pesem Vsa vrata si nam pustil odprta. Ta pesem govori o hoji po svetu – proti nevidnemu cilju – in na tem popotovanju srečuje človek vrsto dobrih, tihih stvari; nato se, ob misli na smrt, odstre eshatološko bistvo teh blagih ustvarjenih reči: za človeka so kakor line, kakor vrata na oni svet, njihova dobrota in stvarjenjska svetloba sta kakor vrata k Bogu. V takšni poeziji bitja žarijo od svoje ustvarjenosti. Zato je toliko vrat. Toliko svetlobe. Vsa vrata si nam pustil odprta, Gospod.

Vendar pot še zdaleč ni vselej posuta z obiljem svetlobe. Koliko je bilo dvomov, boleče zapuščenosti, gluhe samote in stisk, o tem govorijo številne Berglesove pesmi. Bergles najde svojo vero, bolje upanje v božjo bližino, po bolečem iskanju. Ta poudarek je močnejše izražen v prvem delu zbirke; odtod Alonsov stih o iskanju Boga v poeziji na začetku knjige. Drugi del zbirke močnejše izraža zavest o minljivosti in končnosti zemeljskega življenja; to spoznanje povzemata že oba uvodna navedka iz Tomaževega apokrifna: sprejmite zavest, da ste minljivi; dva sta na ležišču, duša in telo: eden bo živel, drugi umrje. Na tej poti, tako mi je pravil Ciril sam, je pomembna prvina dozorevanja in spoznavanja – trpljenje. Ne namišljeno, ampak hudo stvarno, fizično trpljenje, bolezen, usihanje. Tu govori tista zunanja resničnost, ki jo imenujemo pesnikova „biografija“, še kako pomembno besedo. Pomisliti bi veljalo, kaj vse je pesnik v tem pogledu preстал vse od usodne nesreče z vlakom v mladosti – bivanjski sublimat tega dogodka se izraža tudi v naslovni pesmi Tvoja roka na mojem čelu – vse do srečanja s smrtjo ob infarktu, ki odseva iz pesmi Dotaknil sem se tvoje večnosti in je prav zato tudi datirana. Zaradi tega osebnega ozadja imajo Berglesove pesmi o trpljenju toliko bolj prepričljiv zven. Ta del svojega življenja Bergles doživlja in upesnjuje skupaj s svetopisemskim Jobom – vendar samo s tistim delom Joba, ki sprejme smisel svojega trpljenja. Pesem Živeti z bolečino ima še kako trdo zaledje, izkustveno ozadje v pesnikovem „resničnem življenju“. Sklepni verzi te pesmi izražajo smisel, ki ga je Bergles naposled našel v trpečem dogorevanju življenja. Kakšen je ta smisel, ni potrebno govoriti, ampak ga je treba doživeti. In če si je Bergles vzel za motto k svoji knjigi nekaj stavkov iz apokrifnega Tomaževega evangelija, si jih je pač zato, ker njemu osebno najboljše izražajo temeljno

KAZALO

- 7 *Ob tvojem vodnjaku*
- 8 Tvoja roka na mojem čelu
9 Svetloba v stvareh
10 Ob poslušanju Bachove kantate
12 Težko je verovati
13 Zakaj me ne odrešiš teh dvomov
14 Sedeli smo ob ognju
15 Kaj je tam onkraj
16 Samo Tvoja luč me združuje z vsem
17 Vse me gleda s Tvojimi očmi
18 Diham globoko, Gospod, da bi Te čutil
19 Kje naj Te najdem
20 Kot orel
21 Zakramentalni objem
22 Očiščenje
23 Ob nas se neprestano zaganja čas
24 Na zemljo si zalučal ogenj
25 Vsa vrata si nam pustil odprta
27 Moj konec, moj začetek
28 Ne moreva drug brez drugega
29 Samo poslušaj me
30 Prevečkrat me puščaš samega
31 Tema v mojih dlaneh
32 Ne poznam druge Luči
33 Prosim Te za luč
34 Toliko ljubezni si mi dal
35 Takega me sprejmi
36 Drevo
38 Veličastje cvetnih popkov
39 Dotaknil sem se Tvoje večnosti

- 40 Pot do Tebe
41 Vsak dan za korak dlje
42 Nekega dne
43 Še ne izgubljen
- 47 Ko bi vedel
49 Noč prihaja, z njo samota
50 Kdaj si se spustil na zemljo
51 Tvoje je območje teme in območje svetlobe
52 Za vse imaš mero
53 Skala na mojem srcu
54 Živeti z bolečino
55 Ti poznaš samoto, Gospod
56 Zvabljen od nore želje
57 Mrtvi so moja usoda
58 Voda s svojimi mrtvimi
59 Nisi utrujen od toliko umiranj
60 Vdano zorim v tvojem soncu
61 Mrtvi mi tega ne bodo odpustili
62 Sanjam ogenj, v katerem me čakaš
63 Kot zvezda, kot vrtnica
64 Rad bi bil poln sonca
65 Nekdo me kliče
66 Vse bliže sem Tvojemu morju
67 Nobene zadnje obale ni
68 Vse Ti bom vrnil
69 Ne motite me, ko bom odhajal
70 Privid lepe smrti
71 Boš utišal hrup moje duše?
72 Zares se ne vrnejo
- 73 *Tišina*
- 75 M. Ogrin: Mera izpopolnitve.
O religiozni poeziji Cirila Berglesa

Ciril Bergles

Tvoja roka na mojem čelu

Zbirka Sidro 30

Urednik Matija Ogrin

Likovna zasnova Peter Ogrin

Miniatura na naslovnici: Mojca Sekulič Fo

Grafična priprava Družina d.o.o.

Izdala in založila Družina d.o.o.

Za založbo: dr. Janez Gril

Tisk: Formatisk d.o.o.

Ljubljana 2006

Doslej izšlo v zbirki Sidro:

1. Brane Senegačnik: Na temnem pragu upa
2. Ciril Bergles: Noč, nato še dan
3. Vladimir S. Solovjov: Smisel ljubezni
4. Étienne Gilson: Ljubezen filozofov
5. Italo Calvino: Ameriška predavanja
6. Nikolaj Kuzanski: O božjem pogledu
7. Giovanni Pico della Mirandola:
O človekovem dostojanstvu
8. Rubén Darío: Pesmi o življenju in upanju
9. Emmanuel Lévinas: Etika in neskončno.
Čas in drugi
10. Gilbert K. Chesterton: Sv. Tomaž Akvinski
11. Frederick Copleston: Akvinski
12. Tomaž Akvinski: Izbrani filozofski spisi
13. T. S. Eliot: Krščanstvo in kultura
14. Miguel de Unamuno: Velázquezov Kristus
15. Milan Komar: Razmišljanja ob razgovorih
16. Josef Pieper: Razumnost in pravičnost
17. Josef Pieper: Srčnost in zmernost
18. Evripides: Heraklova blaznost
19. Brane Senegačnik: Ptica iz črnih zvezd
20. Evripid: Ifigenija v Avlidi
21. Ciceron: O govorniku
22. Milan Komar: Iz dolge vigilije
23. Josef Pieper: Vera, upanje, ljubezen
24. Étienne Gilson: Duh srednjeveške filozofije
25. Vladimir Kos: Filozofija, naš vsakdanji kruh
26. José Ortega y Gasset: Meditacije o Don Kihotu
27. Tone Rode: Biti
28. Alojz Rebula: Jacques Maritain
29. C. S. Lewis: Vprašanje bolečine
30. Ciril Bergles: Tvoja roka na mojem čelu

DRUŽINA

2.800 SIT